



บทที่ 2

## เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนและครูพลศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา ผู้วิจัยได้จัดลำดับเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยดังนี้

- ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
  1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
  2. พฤติกรรมการณ์เทศการศึกษา
  3. คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์
  4. หน้าที่ของศึกษานิเทศก์โดยทั่วไป
  5. หน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมพลศึกษา
- ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  1. งานวิจัยในประเทศ
  2. งานวิจัยในต่างประเทศ

### ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการในการปรับปรุงวิชาการที่ควบคู่ไปกับการบริหารการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถบรรลุเป้าหมาย และปรัชญาทางการศึกษาที่พึงประสงค์

การนิเทศการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันตามประสบการณ์และแนวคิดของแต่ละคน เช่น

วิจิตร (ธีรกุล) วรุตบางกูร และคณะ (2519) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษาคือการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงการศึกษา อยู่ที่คุณภาพของการสอนและวิธีการสอน ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง

กัญญา สาทร (2523) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาหมายถึง ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา ซึ่งต้องทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาอื่น ๆ ให้ทำหน้าที่ได้ดีขึ้น ทำให้การศึกษามีบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย"

ชารี มณีศรี (2525) ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง "ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งด้านการเรียนการสอน"

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2526) ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือ การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา โดยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของบุคคลหลายฝ่ายหรือการศึกษาที่ดีมีคุณภาพสูง"

บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526) ก็ได้สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา คือ การปรับปรุงการสอนโดยวางแผนเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดผลดีแก่นักเรียน โดยมุ่งเน้นถึงนโยบายการศึกษา จุดประสงค์การศึกษา หลักสูตร วิธีสอน ของครู การใช้สื่อการสอนสภาพการดำเนินการสอนและสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรปัญหาต่าง ๆ ทั้งของครูและนักเรียน ตลอดจนบทบาทของครูและความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน

อาคม จันทสุนทร (2527) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน หรือทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีเดียวกัน นิสิตบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527) สรุปว่า การนิเทศการศึกษา คือ การประสานงานและร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และบุคคลที่เกี่ยวข้องในอันที่จะพัฒนาการเรียนการสอน และจากความหมายวิเคราะห์ได้ว่า

1. การนิเทศไม่ใช้การตรวจตรา แต่มุ่งประสานงาน และร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการศึกษา
2. เป้าหมายสูงสุดอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน
3. เป็นการสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ มิใช่เป็นการกระทำที่เกิดจากการสั่งการ

ในปีต่อมา สจ๊วต อูทรานันท์ (2529) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ในเชิงปฏิบัติการว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความหมายหลายประการ มีทั้งความหมายในวงกว้างและวงแคบ การนิเทศเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยผ่านตัวกลางหรือบุคคลอื่น เช่น ครู หรือผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอีกต่อหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ส่วนนักการศึกษาต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

เนกเลย์ และอีแวนส์ (Neagley and Evans, 1965) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการทางการศึกษา เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง

เบอร์ตัน และบรูกเนอร์ (Burton and Brueckner 1965) ได้ให้ความเห็นว่า การนิเทศการศึกษา คือ "เทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในอันที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการต่อเด็ก"

ไวลส์ (Wiles, 1967) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ "การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผน การปรึกษาหารือ ร่วมมือกันและเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือและร่วมมือมากกว่าการใช้อำนาจสั่งการเพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น"

สเปียร์ส (Spears, 1967) ได้กล่าวถึง ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยทำงานร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา"

แฮร์ริส และเบสเซนต์ (Harris and Bessent, 1967) ได้ให้ความหมายว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลและสิ่งต่าง ๆ วัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการรักษาหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติของโรงเรียนเพื่อส่งผลต่อความสำเร็จของเป้าหมายหลักของโรงเรียนที่วางไว้"

อาย เน็ทเซอร์ และ เครย์ (Eye, Netzer and Krey, 1973) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา "เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลของการสอนให้ เป็นไปตามความคาดหวังของระบบการศึกษา"

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมาย การนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาในการแนะนำ ครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา ให้รู้จักการปรับปรุงการสอน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ การศึกษาช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ช่วยเหลือและปรับปรุงเนื้อหาการสอน

ไวลส์ และ โลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1983) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ระบบพฤติกรรมขององค์การ ซึ่งเป็นการทำงานที่มีผลกระทบสู่พฤติกรรม การสอนของครูในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน พอจะสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการศึกษาที่ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาร่วมมือกันจัด ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูในทุกด้าน รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน การนิเทศการศึกษายังเป็นการบริหารเพื่อช่วยเหลือครูในการวางแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดผลดีแก่ตัวนักเรียน

### พฤติกรรมกรรมการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้อธิบายและวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการนิเทศงานการศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

ลูซิโอ กับ แมกซ์เนล (Lucio and McNeil, 1962) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมการนิเทศว่า พฤติกรรมกรรมการนิเทศนั้น ใช้ขบวนการที่ซับซ้อนมาก และต้องการรูปแบบของความเป็นผู้นำทางการศึกษา การปรับปรุงการสอนของครูเป็นปัญหาที่ต้องกล่าวกันในการนิเทศนั้น เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพขั้นพื้นฐานของครูแต่ละคน เมื่อกลุ่มบุคคลพยายามกระทำการเพื่อจุดมุ่งหมายในระยะยาวและร่วมมือกับคนเป็นจำนวนมาก ก็จำเป็นที่จะต้องมีความเป็นผู้นำที่สามารถกระตุ้นและการแนะนำที่เข้มแข็งที่จะดำเนินไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

อัลเลน และ ลูมิส (Allen and Loomis อ้างถึงใน Harris, 1967) ได้จำแนกขบวนการหรือพฤติกรรมกรรมการนิเทศไว้คล้าย ๆ กัน พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การวางแผน ได้แก่ การคิดกำหนดวัตถุประสงค์ พัฒนาการ ทำนายหรือกำหนดการล่วงหน้า
2. การจัดองค์การ ได้แก่ การวางมาตรฐาน กำหนดทรัพยากร สร้างความสัมพันธ์ การแบ่งหน้าที่ ประสานงาน มอบหมายหน้าที่ ร่างโครงสร้างขององค์การและพัฒนานโยบาย
3. ขบวนการผู้นำ ได้แก่ การตัดสินใจคัดเลือกบุคคล ชักจูงหรือเร้าใจ ความคิดริเริ่มการสาธิต ให้การปรึกษา การติดต่อ การให้ความช่วยเหลือ การเสนอแนะ ขบวนการเปลี่ยนแปลง ชักจูงให้ทำงานได้สะดวกและง่าย และการให้ความกระจ่าง
4. การควบคุม ได้แก่ การอำนวยความสะดวก การสำรวจ การลงโทษ แก้ไข พฤติกรรมต่าง ๆ การอนุมัติให้ออกจากงาน การว่ากล่าวและตำหนิและการออกกฎข้อบังคับ

5. การประเมินผล (Evaluation) ได้แก่ การตัดสินคุณค่า การวัดผล และ การทำการวิจัย

ไวลส์ และโลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1983) เขาทั้งสองได้ร่วมกัน วิเคราะห์พฤติกรรมการณ์เทศการศึกษา ซึ่งเป็นพฤติกรรมของกลุ่ม (Time work) พบว่า พฤติกรรมการณ์เทศงานการสอน (Instructional Supervisory Behavior) ควร ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. การติดต่อสื่อสาร (Communication)
2. การจัดองค์การ (Organization)
3. ขบวนการเปลี่ยนแปลง (Change Process)
4. ขบวนการผู้นำ (Leadership)
5. สุขภาพจิต (Mental Health)
6. การเรียนรู้ (Learning)
7. การพัฒนากลุ่ม (Group Development)

ทิวาพร ทวีกุล (2531) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็น มากสำหรับครู ในอันที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ และการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียน การสอนให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ศึกษานิเทศก์ต้องเป็นตัวแทน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เพราะตัวครูเองนั้นมีภาระหน้าที่ในงานสอนอยู่มาก จนแทบไม่มี เวลาที่จะศึกษาค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อก้าวให้ทันโลก แต่ปรากฏว่าการนิเทศการศึกษา ในประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนสำคัญ ส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยมาถึงสามสิบสี่ปี เท่าที่ผ่านมา สถานการณ์ทางการนิเทศ เป็นไปในลักษณะของการเพิ่มพูนปัญหาแก่ครูผู้สอนมากกว่าจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาการเรียน การสอน ซึ่งลักษณะการนิเทศเป็นการวัดผลการสอนของครูมากกว่าจะเป็นกระบวนการใน การพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน อีกทั้งการนิเทศที่ผ่านมามักจะเป็นไปตามหน้าที่และ ความต้องการของผู้นิเทศมากกว่าที่จะเป็นความต้องการของครูผู้สอน จึงทำให้ประสิทธิภาพ ของการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร

จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ สมาคมศึกษานិเทศก์ (2525) ให้ความเห็นว่าสามารถที่จะช่วยเหลือและแก้ไข้ปัญหาได้เป็นอย่างดี จึงถือว่าศึกษานิเทศก์มีบทบาทและมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมากทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ในฐานะเป็นนักวิชาการที่ทำหน้าที่แนะนำให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการในการดำเนินงานขององค์การปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นจากครูที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษามาเป็นศึกษานิเทศก์ จากครูกลุ่มหนึ่งมาเป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรเป็นจำนวนมากและจากหน่วยงานที่ไม่เป็นทางการมาเป็นหน่วยงานที่เป็นทางการ ล้วนแสดงให้เห็นชัดว่า ศึกษานิเทศก์เป็นบุคคลที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในระยะที่ประเทศไทยต้องการพัฒนาเช่นนี้

จะเห็นว่าปัญหาของการนิเทศการศึกษาส่วนหนึ่งเกิดจากศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีพฤติกรรมที่ทำให้ครูไม่ยอมรับไม่เชื่อถือ ไม่ศรัทธา และเข้ากับครูไม่ได้ นั้นหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างศึกษานิเทศก์ และครูไม่ดี ไม่ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานคือ การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ครูจะแสดงออกอย่างจริงจังในแง่ดีงามต่อบทบาท ลีลาพฤติกรรมและวิธีการของการนิเทศการสอนของศึกษานิเทศก์ ถ้าหากว่าศึกษานิเทศก์มีความเข้าใจ เห็นใจสิ่งที่เขากำลังเผชิญกับปัญหาการสอนของเขาอยู่ และเข้าใจความใฝ่ฝัน มุ่งหวังในชีวิต วิชาชีวะและการสอนของเขา ดังที่ นิพนธ์ ไทยพานิช (2525) กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันการนิเทศการศึกษานั้นหลักประชาธิปไตย ทุกฝ่ายร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันแก้ปัญหา ส่งเสริมการศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าและซารี มณีศรี (2525) กล่าวถึงการศึกษาที่นิเทศก์เปลี่ยนแปลงไปจากผู้ตรวจโรงเรียน กลายเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และพร้อมที่จะร่วมมือแก้ไข้ปัญหาเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการทำงานให้ดีขึ้น เป็นการแก้้ปัญหาการนิเทศการศึกษาได้ นอกจากนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาให้ความสำคัญของศึกษานิเทศก์ ไว้ว่า สำคัญของการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครู จะทำให้บรรยากาศการนิเทศเต็มไปด้ด้วยความเข้าใจกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และยอมรับนับถือ ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานต่อไปถึงการที่ครูทำตามข้อเสนอแนะของศึกษานิเทศก์ นั้นหมายถึงการนิเทศประสบความสำเร็จ

สรุปการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำและการดำเนินการต่าง ๆ ของศึกษานิเทศก์ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ด้านเทคนิคการณ์เทศ และด้านความเป็นผู้นำ เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมการณ์เทศของศึกษานิเทศก์ให้มีพฤติกรรมที่ดี และเพื่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นต่อไป

### คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์

การณ์เทศการศึกษาเป็นงานที่ต้องกระทำร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการเรียนการสอนไปในทางที่ดีขึ้น ศึกษานิเทศก์ก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การนิเทศการศึกษาประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ศึกษานิเทศก์จำเป็นต้องมีคุณสมบัติด้านบุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์ ดังคำกล่าวของ ชารี มณีศรี (2525) ดังนี้

1. สร้างศรัทธาความเชื่อถือให้เกิดขึ้น ศึกษานิเทศก์มีความสัมพันธ์กับครูโดยตำแหน่งทางการให้พระคุณ (วิชาการ) มากกว่าความสัมพันธ์ด้านอำนาจ
2. เห็นอกเห็นใจคนอื่น (Sympathy & Sensitivity)
3. ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)
4. การมองโลกในแง่ดี (Feeling of adequacy)
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality)
6. มีอารมณ์ขัน (Sense of humor)
7. มีสุขภาพดี (Physical Vigour)
8. สามารถประเมินค่าราคาสิ่งของ (Sense of relative value)
9. ความจริงใจ (Sincerity) ความเปิดเผย (Frankness)
10. เป็นพหุสัจจะ (Resourcefulness) ซึ่งเป็นผู้ได้ยินได้ฟังมามาก

นอกจากบุคลิกลักษณะดังที่กล่าวแล้ว ยูนิ นพธิกุล (2522) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้นิเทศการศึกษาควรจะมีลักษณะที่ดีดังต่อไปนี้

1. มีบุคลิกภาพ
2. มีความเชื่อมั่นตนเอง
3. มีความรับผิดชอบ



4. มีอารมณ์ขัน มีอารมณ์มั่นคง
5. ทำงานมีระเบียบ มีความคิดสร้างสรรค์
6. เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
7. มีวาทีศิลป์รื่นเริงเสมอ
8. กิริยามารยาทมีเมตตา อ่อนน้อม ถ่อมตัว
9. เป็นนักประชาธิปไตย
10. มีมนุษยสัมพันธ์
11. เป็นผู้นำ
12. สามารถถ่ายทอดความรู้สึกให้แก่ผู้อื่นได้ดี
13. ขวนขวายหาความรู้ใหม่เสมอ

กวินน์ (Gwynn, 1974) ได้กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความเข้าใจเด็กและครู
2. มีความเชี่ยวชาญในการใช้วัสดุการสอน
3. มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. มีความรู้เชี่ยวชาญในวิธีสอนต่าง ๆ และมีศิลป์ในการถ่ายทอดดี
5. เป็นผู้ประสานงานดี
6. มีความรู้ในทางวัดผลและประเมินผลการศึกษา
7. รู้จักส่งเสริมและสนับสนุน หรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงาน
8. มีความเป็นกันเองเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
9. มีความรู้ในการวางแผน การปรับปรุงหลักสูตร และการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร

การเรียนการสอนเป็นอย่างดี

10. มีความคุ้นเคยกับระบบการบริหารโรงเรียนกับครู นักเรียน และประชาชนในท้องถิ่น

ลอนสเดล (Lonsdale, 1976) ได้วิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์พบว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ดี เช่น ด้านการสอน ด้านจิตวิทยา และการถ่ายทอด

2. มีความอดทน
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. เข้ากับผู้อื่นได้
5. รู้จักปรับปรุงตนเอง

สเปียร์ (Spears, 1967) ได้ทำการวิจัยและเสนอแนะว่า ศึกษานิเทศก์ควรมี  
คุณลักษณะดังนี้

1. มีความจริงใจต่อบุคคลอื่น
2. มีความยุติธรรม
3. เข้าพบปะติดต่อกับง่าย
4. ยอมรับนับถือบุคคลอื่น
5. มีความถ่อมตน
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
7. มีความเป็นผู้นำ
8. มีทักษะต่าง ๆ เหมือนอย่างครู
9. มีความรู้ทางจิตวิทยาการศึกษา
10. มีความซื่อสัตย์สุจริต
11. รู้สึกสนุกในการทำงานในหน้าที่
12. มีจิตใจกว้าง
13. เป็นนักฟังที่ดี
14. มีเจตคติในอันที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

สงัด อุทรานันท์ (2529) ได้รวบรวมคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ ไว้ดังนี้

1. ด้านลักษณะส่วนตัว ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นศึกษานิเทศก์ ควรจะเป็นคนที่มีความ  
คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง มีความอดทน กระฉับกระเฉงว่องไว เป็นคน  
เปิดเผย ไม่เย่อหยิ่ง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์ ควรเป็นผู้มีความรู้ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคในการพูด มีความสามารถในการสาธิตการสอน มีความสามารถทางด้านประเมินผลและวิจัย

3. ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม ผู้ที่จะเป็นศึกษานิเทศก์ ควรมีความเป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรม มีคุณธรรม ประพฤติดี รู้จักประมาณตน มองโลกในแง่ดี เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักยกย่องชมเชยผู้ที่ทำดี

4. ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์จะต้องเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความตั้งใจจริงในการทำงาน

วิทยุ สาธิต (กล่าวถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2521) ได้กล่าวไว้ว่า ศึกษานิเทศก์ควรเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความรู้และมีความเข้าใจตัวนักเรียนเป็นอย่างดี
2. มีความรู้และมีความเข้าใจวิธีให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี
3. มีความรู้และความเข้าใจสภาพสังคมของโรงเรียน ครู และนักเรียนที่ตนรับหน้าที่ไปนิเทศการศึกษาเป็นอย่างดี
4. มีความรับผิดชอบต่องานนิเทศการศึกษา ซึ่งมีความมุ่งหมายสำคัญ อยู่ที่การก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และอย่างถ่องแท้ในหมู่นักเรียน
5. ใช้วิธีนิเทศการศึกษาด้วยเหตุผลและด้วยสติปัญญาที่ปฏิบัติจริงได้"

ศึกษานิเทศก์ควรเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป และยอมรับของสังคม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ กรมพลศึกษา (2519) ได้กำหนดคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา พ.ศ. 2519 ไว้

1. มีประสบการณ์ในการสอนวิชาที่จะนิเทศมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. มีประวัติการปฏิบัติงานดีเด่น
3. มีบุคลิกลักษณะดี เหมาะสมที่จะทำหน้าที่ผู้นำทางวิชาการและบริหารการศึกษา เช่น เป็นผู้มีความสามารถสูง มีผลงานในวิชาซึ่งจะนิเทศปรากฏ มีความคิดริเริ่มดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

4. มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างของครูได้
5. เป็นผู้ที่ครูเลื่อมใสศรัทธาในความรู้ความสามารถ โดยถือผลงานเป็นเกณฑ์

สำหรับพลศึกษานิเทศก์นั้น ควรเป็นผู้มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์สาขาวิชาอื่น ๆ คุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ ราชินี ชวัญบุญจัน (2526) กล่าวไว้ว่า ควรประกอบด้วย

1. มีศิลปะของการเป็นผู้นำ สามารถชักจูงให้ผู้อื่นทำตามคำแนะนำได้
2. มีมนุษยสัมพันธ์ คือ มีเทคนิคในการพูด สามารถเข้าได้กับทุกคน
3. มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนในโรงเรียนระดับที่นี้เทศอย่างน้อย 2 ปี
4. มีความเข้าใจในหลักการของการนิเทศ รู้จักบทบาท หน้าที่ และขอบข่ายงาน

ของศึกษานิเทศก์

5. เป็นผู้ที่สามารถรอบรู้ มองเห็นเหตุการณ์ในวงกว้าง
6. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และตรงต่อเวลา
7. เป็นผู้ที่มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
8. เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
9. มีอารมณ์มั่นคง
10. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
11. เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีวินัยในตนเอง
12. มีความศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง
13. มีความซื่อสัตย์และยุติธรรม
14. ประพฤติตนมีเกียรติ เชื่อถือได้ วางตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีของครู

ไวลส์ (Wiles, 1967) ได้ระบุถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ ไว้ 3 ประการ คือ

1. เป็นผู้ให้ความสนับสนุน (Supporting)
2. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (Assisting)
3. เป็นผู้มีส่วนร่วม (Sharing) ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่า

การแนะนำ หรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ สแวร์ิงเงิน (Swearingen, 1962) ได้สรุปหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ในปัจจุบันไว้ 8 ประการ คือ

1. ส่งเสริมการประสานงาน
2. ส่งเสริมการเป็นผู้นำ
3. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
4. ส่งเสริมด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เจริญขึ้น
6. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอน
7. ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพครู
8. สร้างขวัญให้กำลังใจครู ให้ครูรู้สึกมีความมั่นคง และประสบความสำเร็จใน

การปฏิบัติงาน

#### หน้าที่ของศึกษานิเทศก์โดยทั่วไป

การนิเทศการศึกษาจะมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้นั้น ศึกษานิเทศก์ต้องรู้และเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ในขณะเดียวกัน ศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนการกำหนดหน้าที่นั้นขึ้นอยู่กับแนวความคิดของนักการศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแต่ละหน่วยงานหรือแต่ละสังกัดของศึกษานิเทศก์

กวินน (Gwynn, 1974) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ และยังมีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีงานหลัก (Major Tasks) 10 ประการ คือ

1. ช่วยเหลือครูและครูใหญ่ให้เข้าใจเรื่องเด็กให้ดีขึ้น เช่น ความต้องการ ความพร้อม การเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ
2. ให้ความช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง พร้อมทั้งช่วยให้เกิดความร่วมมือของหมู่คณะครูในโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ครูสนใจและใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. ช่วยให้ครูปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น

5. ส่งเสริมและให้โอกาสครูที่เชี่ยวชาญตามสาขาวิชาที่มีอยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครูตามความสามารถ
6. ให้ความช่วยเหลือครูในด้านการประเมินผลพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูกต้อง
7. ส่งเสริมช่วยๆ ให้ครูรู้จักประเมินผลโครงการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของตนเอง
8. ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จ รู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตในสังคม
9. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและนำไปเสนอแนะให้ครูเข้าใจ นำไปใช้ในการสอนได้จริง
10. ช่วยให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับผลงานและความก้าวหน้าของโรงเรียน

แฮร์ริส (Harris, 1963) ได้เสนอหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ ไว้

10 ประการ คือ

1. พัฒนาหลักสูตร
2. จัดระบบหลักสูตร แนะนำการสอน
3. จัดครูทำการสอน
4. เตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ครู
5. เตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน
6. เตรียมอบรมครูประจำการ
7. จัดปฐมนิเทศครูใหม่
8. ช่วยเหลือบริการพิเศษ
9. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
10. ประเมินผลการศึกษา

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมพลศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2531) ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา พ.ศ. 2519 ใน

หมวดที่หนึ่ง ข้อ 4 ดังนี้

1. นิเทศอบรมตรวจสอบและติดตามผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร หมวดวิชา ปลายามัย ลูกเสือ ยุวกาชาด นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน ในโรงเรียนทุกประเภท และทุกระดับการศึกษา ตลอดจนโครงการของชุมชน สถาบันและหน่วยงานอื่น
2. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์วิจัยปัญหาการศึกษาการเรียนการสอน หมวดวิชา ปลายามัย ลูกเสือ ยุวกาชาด นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชนในโรงเรียนทุกประเภทและทุกระดับการศึกษา
3. ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน หมวดวิชาปลายามัย ลูกเสือ ยุวกาชาด นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชนทุกระดับการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ตามนโยบายและเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ
4. จัดทำคู่มือ เอกสารวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน
5. จัดประชุมอบรม สัมมนา ครู อาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ
6. ดำเนินงานร่วมกับกรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู กรมอาชีวศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ รวมทั้งการศึกษาพิเศษ และการศึกษาผู้ใหญ่
7. ปฏิบัติงานตามโครงการหรืองานต่าง ๆ ของกระทรวง กรม และกองต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ
8. ประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงาน เพื่อพัฒนางานด้าน วิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด นันทนาการ กิจกรรมกีฬา และเยาวชนในโรงเรียนทุกประเภท และทุกระดับการศึกษา
9. เสนอแนะให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมพลศึกษา
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมาย หรือปฏิบัติงานเฉพาะกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวหรือเป็นกรณีพิเศษ

ต่อมาขอขยายหน้าที่และภารกิจของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่ปีการศึกษา 2521 ในหลักสูตรใหม่นี้ หมวดวิชาปลายามัย มีวิชา

บังคับ และวิชาเลือก 40 รายวิชา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา, 2527) ทางกรมพลศึกษา จึงได้ปรับปรุงข้อบ่งชี้หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา โดยความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2527 เพื่อให้เหมาะสมและตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น งานที่ศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ต้องรับผิดชอบ 6 ประการ คือ

1. นิเทศ ติดตามผลการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด และนันทนาการ ทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด และนันทนาการ ทุกระดับของกระทรวงศึกษา
3. จัดประชุม อบรม สัมมนา วางแผน ประสานงาน ติดตาม และประเมินผล
4. ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเยาวชน ที่กรมพลศึกษารับผิดชอบ
5. รับผิดชอบสนามกีฬาจังหวัดตามมติคณะรัฐมนตรี

จากการที่มีการปรับปรุงข้อบ่งชี้หน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2527) ได้มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ดังนี้ คือ

1. นิเทศติดตามผลการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด และนันทนาการทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ
  - เป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ เยี่ยมเยียน และสังเกตการสอนของครูและตลอดจนติดตามผลการใช้หลักสูตร
  - ผลิตและพัฒนาอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด นันทนาการ ทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ
  - โดยการประเมินผลการใช้หลักสูตร พร้อมทั้งเสนอแนะปรับปรุง แก้ไข วิจัย และวางแผนพัฒนา เพื่อให้หลักสูตรทันสมัยอยู่เสมอ
3. ประชุมอบรม สัมมนา วางแผน ประสานงาน ติดตาม และประเมินผล
  - ประชุมอบรม สัมมนา ครู-อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา ทางด้านวิชาการ และเทคนิคต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบุคลากร รวมทั้งติดตามและประเมินผล



ประสานงานและร่วมดำเนินการกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเร่งรัด และพัฒนาทางด้านวิชาการ

4. ส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเยาวชนที่กรมพลศึกษารับผิดชอบ เช่น เสนอแนะปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา จัดกิจกรรมเยาวชนเพื่อให้เด็กรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยใช้กีฬาและกิจกรรมเยาวชนเป็นสื่อ ช่วยเหลือ และสนับสนุนการศึกษา ตามนโยบายของรัฐบาล เช่น กีฬาแห่งชาติ กีฬาหมู่บ้าน อพป. เป็นต้น

ส่วนในด้านการดำเนินงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา แบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายนิเทศและเผยแพร่ ฝ่ายวิจัยและวางแผน และฝ่ายวิชาการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย

1. ด้านคู่มือตำรา
2. ด้านพลศึกษา
3. ด้านสุขศึกษา
4. ด้านกีฬานันทนาการ
5. ด้านลูกเสือ ยุวกาชาด
6. ด้านแผนงาน

หน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายวิชาการ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา มีดังนี้ งานนิเทศติดตามผลฝึกอบรมพลศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6) คือ

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีหน้าที่ดังนี้

1. รับผิดชอบหลักสูตรวิชาพลศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมด
2. จัดการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาพลศึกษา
3. ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เขียนคู่มือ ตำรา จัดทำแผนการเรียนการสอนเป็น

รายวิชา

4. ให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา

5. ส่งเสริมกีฬาและกิจกรรมในวิชาพลศึกษา
6. ตรวจสอบนิเทศ ติดตามผล และทำการประเมินผล

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหน้าที่ดังนี้

1. รับผิดชอบหลักสูตรวิชาพลศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมด
2. จัดอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาพลศึกษา
3. ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เขียนคู่มือ ตำรา จัดทำสื่อการเรียนแผนการเรียนการสอนเป็นรายวิชา
4. ช่วยแก้ปัญหาให้คำแนะนำ เสนอแนะ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา
5. ส่งเสริมกีฬาและกิจกรรมพลศึกษาทั้งภายในและภายนอก
6. ตรวจสอบนิเทศ ติดตามผล และทำการประเมินผล

งานกีฬานันทนาการและกิจกรรมเยาวชน

หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานกีฬา มีดังนี้

1. นิเทศติดตามผลการเรียนการสอนวิชาการศึกษาทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนช่วยเหลือแนะนำการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
2. ประสานงานและร่วมมือกับฝ่ายวิชาการ เกี่ยวกับการจัดนิมฟ์คู่มือ หนังสือ กฏกติกากีฬาต่าง ๆ
3. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ในการจัดการแก้ปัญหาด้านกีฬา
4. ศึกษา ค้นคว้า ปรับปรุง แก้ไข กติกากีฬาที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ
5. ประสานงานกับกองกีฬาในการจัดเจ้าหน้าที่ผู้ตัดสิน เพื่อเร่งส่งเสริมการศึกษา
6. รับผิดชอบดำเนินการในการอบรมติดตามผลทางด้านวิชากีฬา ทั้งส่วนกลาง เขต และจังหวัด
7. เป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือฝ่ายนิเทศ อบรม ติดตามผลทางวิชากีฬา

8. ร่วมมือและประสานงานกับศึกษานิเทศก์เขต ศึกษานิเทศก์จังหวัด ใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

9. ทำรายงานประเมินผลโครงการที่จัดดำเนินไปแล้วเพื่อเสนอให้ กรมพลศึกษาทราบ

หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานนันทนาการ

1. ทำหน้าที่ปรึกษาช่วยเหลือฝ่ายนิเทศ อบรม ติดตามผลทางวิชานันทนาการ

2. ให้ความช่วยเหลือกับหน่วยงาน โรงเรียน และสถาบันต่าง ๆ ในการ จัดและแก้ปัญหาด้านนันทนาการ

3. ทำหน้าที่นิเทศ อบรม ติดตามผลทางด้านกิจกรรมเยาวชน

4. ทำหน้าที่ปรึกษาช่วยเหลือฝ่ายนิเทศอบรมติดตามผลในเรื่องกิจกรรม เยาวชน

5. รับผิดชอบดำเนินการตามหน้าที่เฉพาะในการอบรมนิเทศติดตามผลทาง ด้านกิจกรรมเยาวชนทั้งส่วนกลาง เขต และจังหวัด

6. ร่วมมือประสานงาน วางนโยบายร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น โรงเรียนสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเรียนการสอน กิจกรรมเยาวชนที่ขอ ความช่วยเหลือมา

7. ให้คำแนะนำ สํารวจ ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในด้านการเรียน การสอน กิจกรรมเยาวชน

8. ช่วยเหลือสถาบันศึกษาทุกระดับในการแก้ปัญหาเรื่องกิจกรรมเยาวชน

งานวิชาการลูกเสือ - ยุวกาชาด

หน้าที่ความรับผิดชอบงานวิชาการลูกเสือ เนตรนารี ระดับประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา

1. นิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ เนตรนารี

2. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ปัญหาการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ เนตรนารี

3. ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ เนตรนารี

4. จัดประชุมอบรม สัมมนา ครู - อาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ
5. จัดทำคู่มือครู เอกสารทางวิชาการ และสื่อการเรียนการสอน ประกอบการอบรม และการเรียนการสอน
6. ประเมินผลและรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับวิชาลูกเสือ เนตรนารี
7. ดำเนินงานร่วมกับกรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรวิชาลูกเสือ เนตรนารี
8. ปฏิบัติตามโครงการหรืองานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ กรม และกองต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ
9. ประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์ทุกหน่วยงาน เพื่อพัฒนางานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาลูกเสือ เนตรนารี ในโรงเรียนทุกประเภท และทุกระดับการศึกษา
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมาย หรือปฏิบัติงานเฉพาะกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราว หรือเป็นกรณีพิเศษ

ส่วนหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการยุวกาชาดระดับประถมต้นและมัธยมศึกษา มีลักษณะเช่นเดียวกันกับหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการลูกเสือ เนตรนารี ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาทุกประการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2531) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ประจำเขตการศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. รับนโยบายจากกรมและหน่วยศึกษานิเทศก์ ส่วนกลาง ไปปฏิบัติและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
2. นิเทศ ตรวจสอบ และติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน ภายในเขตการศึกษา
3. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน รวบรวมจัดทำข้อเสนอแนะต่อกรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายในเขตการศึกษาเพื่อแก้ไขต่อไป

4. ประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลุกเสื่อ - เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน เพื่อนำไปพัฒนาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

5. จัดทำเอกสาร คู่มือ ตำรา วิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลุกเสื่อ - เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน เผยแพร่ให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและหลักสูตร

6. ปฏิบัติงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่กระทรวง ทบวง กรม กอง และเขตการศึกษา มอบหมายให้ปฏิบัติเกี่ยวกับงานพัฒนาคุณภาพของวิชาการ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสุขภาพอนามัยของเยาวชนและประชาชนโดยทั่วไป

7. ประสานงานให้คำแนะนำช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับศึกษานิเทศก์ ส่วนกลาง จังหวัด วิทยาลัยพลศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามโครงการให้บรรลุเป้าหมาย

8. จัดการแข่งขันกีฬา และการพัฒนาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของมวลชนตามที่กระทรวง ทบวง กรม กอง และเขตการศึกษามอบหมาย

9. จัดทำข้อมูลและสถิติทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานของกรมพลศึกษา

10. ติดตาม ประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2531) หน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมพลศึกษา ประจำจังหวัด มีหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้แทนกรมพลศึกษาไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2. นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลุกเสื่อ - เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ และศูนย์ฝึกกีฬาภายในจังหวัดให้ได้มาตรฐาน

3. จัดประชุมอบรม สัมมนา วิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลุกเสื่อ เนตรนารี ยุวกาชาदनันทนาการและกีฬา ในสถานศึกษาทุกสังกัด

4. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย วิทยาศาสตร์การกีฬา การเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลุกเลื้อ - เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน และนำไปพัฒนาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น
5. จัดทำเอกสาร คู่มือ ตำรา นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลุกเลื้อ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬาและกิจกรรมเยาวชน เผยแพร่ให้กับครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน
6. ปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาจังหวัดและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกรมพลศึกษา ตามที่จังหวัดมอบหมาย
7. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของกรมพลศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
8. จัดและดำเนินการแข่งขันกีฬา และส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมวลชน
9. จัดทำข้อมูล และสถิติทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานของกรมพลศึกษา
10. ติดตาม ประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ต่อกรมพลศึกษา

#### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

##### 1. งานวิจัยในประเทศ

ศักดิ์สุบรรณ ลังกาพันธ์ (2512) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของศึกษานิเทศก์ ในทัศนะของครูที่ได้รับการนิเทศ ได้ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือ ครูมีความเห็นว่า หลักมนุษยสัมพันธ์ และลักษณะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นเครื่องเกื้อกูลอย่างดีแก่การนิเทศการศึกษา การนิเทศการศึกษาจะได้ผลดีมีประสิทธิภาพเพียงใด นั้น ขึ้นอยู่กับการที่ศึกษานิเทศก์จะมีและรู้จักใช้หลักมนุษยสัมพันธ์และลักษณะผู้นำเพียงใด การละเลยต่อมนุษยสัมพันธ์จะทำให้ความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงการสอนต้องล้มเหลวลง การที่ศึกษานิเทศก์ไม่ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ ย่อมเป็นผลให้ครูเกิดความระแวง ไม่ไว้วางใจศึกษานิเทศก์ การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาจะก่อให้เกิดความขัดเคือง และหวาดระแวงแก่ครูและการวิจัยยังพบว่า บุคคลที่ครูให้ความเชื่อถือไว้วางใจ ส่วนมากเป็นผู้ที่มีลักษณะมนุษยสัมพันธ์ดีทั้งนั้น

และปรากฏว่า ครูมีความโน้มเอียงที่จะไว้วางใจศึกษานิเทศก์ที่ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับครูมากกว่าศึกษานิเทศก์ที่ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์กับครูน้อย

ในปี 2515 อีรเทพ ทองสถิตย์ (2515) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครู ประถมศึกษาต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ จากการวิจัยพบว่า

1) ครูมีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีอายุระหว่าง 30 - 50 ปี วุฒิจาก การศึกษาอย่างต่ำปริญญาตรี มีประสบการณ์ทางการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และควรทำ การนิเทศได้อย่างน้อย 3 วิชา

2) การปฏิบัติงานจริงของศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการนิเทศและตรวจเยี่ยมโรงเรียน ชั้นเรียน สังเกตการสอน การประชุม การแนะนำการเรียนการสอน การแนะนำรายวิชา เรื่องที่จะทำการนิเทศแนะนำ การพบปะสังสรรค์กับครู ปรากฏว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติน้อยเกิน ความคาดหวัง ไม่สนองความต้องการของครู

3) สิ่งที่ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติหรือช่วยเหลือแนะนำ ได้แก่ ปฏิบัติตน เป็นกันเองกับครู ไม่ปฏิบัติเป็นเผด็จกษัตริย์ ต้องการให้เข้าสังเกตการสอน สาธิตการสอน แนะนำวิธีการสอนใหม่ แนะนำวิธีทำอุปกรณ์ แนะนำเกี่ยวกับการประเมินผล ช่วยเหลือแก้ ปัญหาทางด้านการเรียนการสอน

4) ผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ครูมีความรู้สึกว่าจะช่วยแก้ปัญหาการเรียน การสอนได้น้อย ช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้ปานกลาง

5) ผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในด้านการแนะนำ เพื่อปรับปรุงคุณภาพ การศึกษา ประเมินผลการศึกษา การวิเคราะห์ค้นคว้าทดลอง ส่วนมากไม่ตรงกับความต้องการ ของครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ การให้กำลังใจ การประสานงาน การแบ่งงาน การมีเหตุผล มีประชาธิปไตย ส่วนมากศึกษานิเทศก์ปฏิบัติได้ใกล้เคียงกับความต้องการของครู สำหรับการ ปฏิบัติงานด้านผลิตจัดประมวลการสอน คู่มือครู โครงการสอน หนังสืออ่านประกอบ ศึกษานิเทศก์ ได้ปฏิบัติพอสมควร แต่การผลิตเอกสารทางวิชาการ การจัดศูนย์วัสดุอุปกรณ์ การจัดบรรยาย ทางวิชาการยังมีน้อย และไม่ตรงกับความต้องการของครู

6) ทศนคติโดยทั่วไปของครูต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ มิได้เป็นไปในทางดี

ในปี 2521 ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2521) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ในเขตการศึกษา 11 พบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ปฏิบัติงานด้วยการตรวจสอบ และควบคุมสถานศึกษา การทดลองวิจัยการพัฒนากลยุทธ์ การจัดทำคู่มือครู เอกสารทางวิชาการ การเสนอแนะให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมสามัญศึกษา อยู่ในเกณฑ์น้อย การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้ผลเป็นอันดับหนึ่ง

ในปี 2522 ชุม สีสุข (2522) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกิจกรรมการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์จังหวัด พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษาที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณของหน่วยศึกษานิเทศก์และโรงเรียน การจัดการศึกษาขาดเอกภาพ เพราะมีหลายหน่วยงานเป็นผู้จัด ที่เป็นปัญหาน้อย คือ โรงเรียนขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวก ครูไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศ การคมนาคมไม่สะดวก ครูไม่เลื่อมใสในตัวศึกษานิเทศก์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ขาดความเป็นผู้นำ และครูไม่แน่ใจในผลการนิเทศการศึกษา

ต่อมาปี 2524 ผกาทิพย์ แก้วผนิกรังษี (2524) ได้วิจัยการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า จากความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ดังกล่าว ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานผลิตเอกสาร และสื่อการเรียนการสอนในระดับมาก นอกนั้นระดับปานกลางกลุ่มครูใหญ่บอกว่า ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในระดับปานกลาง 2 งาน คือ การผลิตเอกสารและสื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมาตรฐานทางวิชาการ นอกนั้นอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่ในกลุ่มครูบอกว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในระดับน้อย ทั้ง 8 ด้าน

พ.ศ. 2525 ศุภลักษณ์ คูหาทอง (2525) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ประจำเขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติงานน้อย ไม่ว่าจะเป็นการนิเทศการสอนในโรงเรียน การพัฒนากลยุทธ์ การบริหารงานวิชาการ การศึกษาทดลองวิจัย และเขียนบทความทางวิชาการและการบริหารการศึกษา



วีรเวช ปะทะยศ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศวิชา  
 ผลศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยส่งแบบสอบถามไปยัง  
 ครูใหญ่และครูผู้สอนวิชาผลศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน  
 ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่และครูผู้สอนวิชาผลศึกษาต้องการได้รับความช่วยเหลือจาก  
 ผลศึกษานิเทศก์ โดยช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ ต้องการได้รับเอกสารคู่มือต่าง ๆ  
 ทางผลศึกษา ช่วยแนะนำในการผลิตอุปกรณ์ทางผลศึกษาขึ้นใช้เอง ช่วยหารายได้พิเศษมา  
 ปรับปรุงด้านอุปกรณ์และสถานที่ทางผลศึกษา ช่วยกระตุ้นให้ทางโรงเรียนปรับปรุงโครงการสอน  
 และกิจกรรมผลศึกษา ช่วยเป็นสื่อกลางในการประสานงานติดต่อเกี่ยวกับกิจการด้านผลศึกษา  
 และกีฬาต่าง ๆ ของโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับทางโรงเรียน ชี้แจง  
 โปรแกรมการนิเทศและวิธีการเยี่ยมนิเทศให้โรงเรียนทราบล่วงหน้า ช่วยด้านการบริหารชุมชน  
 ของทางโรงเรียนในด้านผลศึกษา สุขศึกษา นันทนาการ และลูกเสือ จัดประชุมสัมมนาทาง  
 วิชาการแก่ครูผู้สอนวิชาผลศึกษา นอกจากนี้ ครูใหญ่และครูผลศึกษาต้องการให้ผลศึกษานิเทศก์  
 เป็นคนตรงต่อเวลา ชยัน และอุทิศเวลาให้กับงานกระตือรือร้น สนใจงานนิเทศ มีความ  
 รับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล และควรเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับ  
 วิชาหลักและวิธีการสอนผลศึกษา และวิชาการนิเทศทางการผลศึกษา

วีระชาติ นักสอน (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ  
 ศึกษานิเทศก์จังหวัด ในความคิดเห็นของครูใหญ่และครูผู้สอนในเขตการศึกษา 8" ผลการวิจัย  
 พบว่า

คุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูงด้านปฏิบัติงาน ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับปฏิบัติงาน  
 ด้วยความรักและศรัทธาในหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาเป็นอย่างดี  
 รู้จักใช้ภาษาง่าย ๆ สื่อความหมายกับครู

ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนเปิดเผย  
 ไม่ปิดบังอำพรางความรู้ ไม่เป็นคนหยิ่งถือตัว รู้จักควบคุมอารมณ์ รู้จักแต่งกายได้เหมาะสม  
 กับโอกาสและสภาพแวดล้อม มีอารมณ์ขัน มีกิริยาท่าทางกระฉับกระเฉงคล่องแคล่วว่องไว

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับมีความจริงใจในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น  
 ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นกันเองกับครูและพಂಗาย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยิ้มแย้มแจ่มใส  
 อยู่เสมอ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เป็นผู้มองโลกในแง่ดี

ด้านความประพฤติ ศิลธรรมและจรรยา ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีคตินิยมประจำใจ มีจรรยาครู เป็นผู้เคารพในสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้รู้จักประมาณตน

สำราญ ชนวนวัน (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 9" ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้บริหารและครูมีความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ว่า ควรมีความรู้ดีอย่างต่ำปริญญาตรี มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีประสบการณ์เป็นครูมาก่อนมากกว่า 7 ปี ทำการนิเทศได้อย่างน้อย 2 วิชา/กลุ่มประสบการณ์ ศึกษานิเทศก์ควรมีความเป็นกันเองกับครู มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกดี มีความประพฤติดี มีคุณธรรม มีความรู้รอบตัวดี และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน

2) ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูผู้สอนเสนอแนะว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีโอกาสในการออกนิเทศให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน สาธิตการสอน จัดอบรมและสัมมนาครู ประสานงานและให้บริการด้านการเรียนการสอน จัดทำและให้บริการให้ยืมสื่อการเรียนแก่ครู ติดตามผลและประเมินผลโครงการเรียนการสอน

ปี พ.ศ.2524 พัชรี ศิลปไชย (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการด้านการนิเทศของครูพลศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดพลานามัยและครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา 284 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูพลศึกษามีความต้องการทางด้านการนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความศรัทธาในอาชีพของตน มีความเชื่อมั่นตนเอง มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเป็นผู้นำ และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

2. ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดการอบรม แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนพลศึกษาระหว่างครูพลศึกษา

ในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วยจัดหาหรือแนะนำตำรา เอกสารหรือคู่มือที่เกี่ยวกับการเรียน การสอนพลศึกษา และช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

3. ด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ ช่วยจัดหา อุปกรณ์กีฬาที่โรงเรียนขาดแคลน จัดหาวัสดุทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน ร่วมมือกับโรงเรียน ในการหารายได้พิเศษเพื่อซื้ออุปกรณ์หรือสร้างสนามฝึกพลศึกษา และช่วยแนะนำในการผลิต อุปกรณ์ทางพลศึกษาขึ้นใช้เอง

4) ด้านการประเมินประผล ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดประชุมสัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลพลศึกษาภายในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วย วิเคราะห์ปัญหาหลักสูตรและการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยสร้างแบบทดสอบมาตรฐาน เพื่อวัดผลวิชาพลศึกษา

5) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมยกระดับมาตรฐานทางกีฬาของโรงเรียนและส่งเสริมการแข่งขันกีฬาภายในและ ภายนอกโรงเรียน ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน และช่วย ประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารกับสายวิชาพลศึกษา เพื่อสนับสนุนและให้งบประมาณในการจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตรทางพลศึกษาอย่างเพียงพอ

6) ในด้านความต้องการอื่น ๆ เกี่ยวกับลักษณะของการนิเทศ ปรากฏว่าครูพลศึกษา ต้องการมากให้มีการนิเทศในลักษณะแบบเยี่ยมเยียน (โดยพลศึกษานิเทศก์มาเอง) ทั้งนี้ เพราะครูพลศึกษาตามโรงเรียนต่าง ๆ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการนิเทศจากพลศึกษานิเทศก์ เลย ครูพลศึกษาจึงมีความต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ไปเยี่ยมเยียนถึงโรงเรียน อย่างน้อย ที่สุดปีละครั้งทั่วถึงกัน ซึ่งการที่พลศึกษานิเทศก์ไปเยี่ยมเยียนถึงโรงเรียน จะทำให้ครูพลศึกษา เกิดความรู้สึกว่าตนไม่ได้ถูกทอดทิ้ง มีแต่ความอบอุ่นใจ และมีกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป และควร เพิ่มจำนวนพลศึกษานิเทศก์ในส่วนภูมิภาคให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อจะได้ สนองตอบความต้องการของครูพลศึกษาในด้านนี้ได้ นอกจากนี้ครูพลศึกษายังมีความต้องการ มากให้มีการนิเทศแบบสาธิตและแบบประชุมใหญ่ เพราะครูพลศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ ในการสอนน้อย จึงต้องการที่จะได้เห็นตัวอย่างที่ดีและถูกต้อง จึงต้องการนิเทศแบบสาธิต มาก ในการจัดการนิเทศแบบประชุมใหญ่แต่ละครั้ง พลศึกษานิเทศก์ควรสำรวจปัญหาและความ ต้องการของครูพลศึกษาก่อน แล้วจึงวางแผนการประชุมให้รัดกุม และเมื่อดำเนินการนิเทศ

ไปแล้ว ควรประเมินผลงานและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งบันทึกเป็นหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการนิเทศต่อไป

## 2. งานวิจัยในต่างประเทศ

สมิธ (Smith, 1975) ทำวิจัยเรื่อง "ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในเวอร์จิเนีย" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในด้านประสิทธิภาพในการนิเทศการศึกษาตามบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทในอุดมคติ โดยพิจารณาจากกิจกรรมการนิเทศที่คัดเลือกไว้ 23 กิจกรรม ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สุ่มจากครูโรงเรียนรัฐบาลในรัฐเวอร์จิเนีย ร้อยละ 1 จากจำนวนครูทั้งหมดในรัฐเวอร์จิเนีย ในปีคริสต์ศักราช 1973 และคริสต์ศักราช 1974 จำนวน 498 คน

ผลการวิจัยพบว่า ครูเห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานมากในด้านการบริหารงาน และการประสานงาน ส่วนการให้การบริการหรือช่วยเหลือครู มีการปฏิบัติน้อย ตามอุดมคติแล้ว ครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานจริงทั้ง 23 กิจกรรม และปฏิบัติบ่อย ๆ ความเข้าใจในประสิทธิภาพในการนิเทศที่ปฏิบัติจริง และในอุดมคติของครู มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ครูร้อยละ 75 มีความเห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความเข้าใจของครูในการนิเทศการศึกษามีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ และอื่น ๆ ที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นอยู่ให้สอดคล้องกันทั้งในด้านการปฏิบัติจริงและในอุดมคติ และผลการเปรียบเทียบความเข้าใจของครูและศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาแตกต่างกัน

แมคโมนาเกล (McMonagle, 1983) ทำวิจัยเรื่อง "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้คำจำกัดความคำว่า ประสิทธิภาพในการสอนของครูและศึกษานิเทศก์ และความพึงพอใจของครูในการนิเทศการศึกษา" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในการให้คำจำกัดความคำว่า "ประสิทธิภาพในการสอน" ของครูและศึกษานิเทศก์และศึกษาความพึงพอใจของครูในการนิเทศการศึกษา ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเป็นแบบสำรวจค่านิยมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน (ODETS) จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง การใช้ประสบการณ์เดิมของผู้สำรวจ

ในฐานะนักการศึกษาและการสอบถามความคิดเห็นของครู อาจารย์ ในมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย แบบสอบถามมี 60 ข้อ ถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการสอน ประชากรคือครูในสถานศึกษาประจำอำเภอ 2 แห่ง และศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคำตอบของครูและศึกษานิเทศก์ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา คือ เครื่องมือประเมินผลการนิเทศการศึกษา (SPA) ของเคลบเวอร์ (Clever) ผลการวิจัยปรากฏว่า การให้คำจำกัดความคำว่า ประสิทธิภาพในการสอนของครูและศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ครูและศึกษานิเทศก์แต่ละคนให้คำจำกัดความเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการสอนต่างกัน ครูส่วนใหญ่แสดงความต้องการในการพัฒนากระบวนการนิเทศน้อยมาก และไม่มีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกระบวนการนิเทศ

กัส (Guss, 1973) ได้รายงานผลการวิจัยของสมาคม เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและนิเทศ แห่งรัฐอินเดียนา (Indiana Association for Supervision and Curriculum Development (IASCD) ในปี 1961 เกี่ยวกับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ สรุปว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ทำหน้าที่จัดห้องสมุดและโสตทัศนอุปกรณ์ ให้คำแนะนำทางวิชาชีพ และช่วยเหลือครูปรับปรุงหลักสูตร ตรวจสอบและประเมินผลศึกษาเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับครู และพบว่า ศึกษานิเทศก์ได้ช่วยเหลือครูในด้านต่อไปนี้มากที่สุด คือ ช่วยครูใหม่ปรับปรุงห้องเรียน ให้คำปรึกษาแก่ครูเป็นรายบุคคลและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน แนะนำเพื่อบำรุงขวัญครู นอกจากนี้ยังพบว่าศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือครูในด้านต่อไปนี้น้อยที่สุด คือ ประเมินผลงานครู ทำงานธุรการเขียนรายงานและเก็บรักษาบันทึกต่าง ๆ

กวินน์ (Gwynn, 1974) ทำการสำรวจความคิดเห็นของครูในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จาก รัฐนิวอิงแลนด์, รัฐภาคกลางตอนเหนือ และรัฐภาคกลางตอนใต้ และในปี 1953 เขากำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามบอกวิธีการที่ศึกษานิเทศก์ควรจะให้ความช่วยเหลือแก่ครูมาคนละ 5 อย่าง ผลปรากฏว่า ความคิดเห็นของครูส่วนใหญ่เห็นว่า หน้าที่อันดับแรกของศึกษานิเทศก์ คือ การอุทิศตนเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ครูในการวางโครงการสอน และให้ครูสามารถนำโครงการสอนไปใช้ได้ผลดี หน้าที่ประการที่สอง คือ ศึกษานิเทศก์ต้องให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาส่วนตัวของครู นอกจากนี้การปรับปรุงหลักสูตร การสร้างหน่วยการสอน

และการจัดหาอุปกรณ์การสอน ก็เป็นความต้องการที่อยู่ในระดับสูงเช่นกัน ความต้องการอันดับสุดท้าย ซึ่งมีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดอบรมครูประจำการและการสอนแทนครู

คาร์ลตัน (Carlton, 1971) ทำการวิจัยในปี 1970 โดยศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงตามทัศนะของครูประถมศึกษา จำนวน 1,004 คน และครูใหญ่ จำนวน 52 คน ผลปรากฏว่า บทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงนั้น ได้แก่ การช่วยเหลือพัฒนาโครงการสอน ช่วยงานประจำเกี่ยวกับการบริหาร ร่วมกำหนดนโยบายของโรงเรียน ร่วมมือในการประชุมครู และช่วยคัดเลือกแบบเรียน ส่วนบทบาทของศึกษานิเทศก์ในด้านอุดมคตินั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวางแผน การเยี่ยมโรงเรียนเพื่อสังเกตการสอน การช่วยครูจัดเนื้อหาวิชา การคัดเลือกอุปกรณ์การสอน และการทำโครงการสอน

คาร์แมน (Carman, 1971) ได้วิเคราะห์บทบาทของศึกษานิเทศก์ทั่วไป ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1955-1969 จากรายงานปรากฏว่า ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ทั่วไป ได้แก่

- 1) ร่วมมือในการประชุมอบรมครู และการจัดประชุมกลุ่มย่อย
- 2) ปรับปรุงและส่งเสริมด้านมนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียน
- 3) ช่วยเหลือโดยให้บริการด้านคำปรึกษาหารือ และให้บริการด้านการสอน

แฮมม็อก (Hammock, 1961) ได้สำรวจว่า ศึกษานิเทศก์ได้ทำหน้าที่อะไรมาน้อยเพียงใด ผลการสำรวจสรุปจัดอันดับได้ดังนี้ คือ

ร่วมประชุมกับสมาคมอาชีพ อภิปรายถึงปรัชญาหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษากับครู จัดประชุมกลุ่มอภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้น เยี่ยมชั้นเรียน พบปะปรึกษาปัญหากับครูเป็นรายบุคคล ร่วมกันประชุมกับสมาคมอาชีพ อภิปรายถึงปรัชญา หรือ อภิปรายปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับครู ร่วมเป็นกรรมการของสมาคมอาชีพ ช่วยครูจัดและปรับปรุงหน่วยการสอน ร่วมกับครูจัดปรับปรุงหลักสูตร เสนอผลการทดสอบให้ครูทราบเพื่อนำไปปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ช่วยประเมินผลการใช้ห้องสมุด เป็นที่ปรึกษาในการประชุมครูในห้องเรียน ร่วมวิเคราะห์ปรับปรุงหลักสูตร สัมภาษณ์ครูและคนงานใหม่ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้ครูใช้ จัดทดสอบมาตรฐาน ทำงานร่วมกับครูสาธิตการสอน เขียนบทความลงวารสารทางวิชาการ ตรวจสอบข้อสอบ เขียนหรือร่วมเขียนตำราเรียน

เจอร์น (Jeran, 1975) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียน ซึ่งสอนโดยการสอนเป็นคณะและการสอนเป็นรายบุคคล" จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาว่า การให้บริการด้านการนิเทศด้วยการสอนเป็นคณะและการสอนเป็นรายบุคคล จะเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียนได้ดีที่สุดหรือไม่ โดยสอบถามศึกษานิเทศก์ จำนวน 92 คน ครูใหญ่ 93 คน และครูผู้สอน 253 คน ผลการวิจัยพบว่า

1) การฝึกอบรมสิ่งใด กิจกรรมที่จัดให้โรงเรียนต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมของชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก การฝึกอบรมก็เพื่อให้ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ สามารถจัดตารางเวลาการทำงาน การรู้จักกลุ่มทำงาน การประเมินผลงาน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างจุดสนใจร่วมกัน สามารถเปลี่ยนบทบาทและปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

- 2) ครูควรมีสิทธิหรือความเสี่ยงในการเลือกบุคคลเข้าทำงานร่วมกลุ่ม เลือกหัวหน้ากลุ่ม
- 3) ครูใหญ่ควรเป็นผู้ริเริ่มในการปรับปรุงแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการสอน

ซัลลิแวน (Sullivan, 1981) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบของงานของผู้นิเทศการศึกษา" โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศของผู้นิเทศ และใช้การสังเกตพร้อมกับจดบันทึกพฤติกรรมการนิเทศของผู้นิเทศการศึกษา 6 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นิเทศการศึกษาไม่ได้ปฏิบัติงานนิเทศด้านการเรียนการสอนอย่างเดียวนั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร การเผยแพร่ข่าวสารแก่ครูช่วยเหลือในการตัดสินใจของครู ไม่ใช่เป็นผู้ตรวจตราคอยจับผิดครู และยังมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานของผู้นิเทศด้านอื่น ๆ ด้วย และควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครู หลังจากที่ได้รับการนิเทศที่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน